

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 0 2 5 1 1 1 2

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Sobota, 28. avgust 2010 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 4 prazne.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

SLOVENCİ V SREDNJEVEŠKEM RIMSKO-NEMŠKEM CESARSTVU

1. Po razpadu Frankovske države se je na njenem osrednjem in vzhodnem delu oblikovalo Rimsko-Nemško cesarstvo.

V katerem stoletju je nastalo Rimsko-Nemško cesarstvo?

(1 točka)

2. Rimsko-Nemško cesarstvo je slonelo na tradiciji antičnega rimskega cesarstva. Njegove državne meje na vzhodu je v 10. stoletju ogrožalo nomadsko ljudstvo. Z uporabo zemljevida 1 odgovorite na postavljena vprašanja.

Imenujte ljudstvo, ki je v 10. stoletju ogrožalo vzhodne meje Rimsko-Nemškega cesarstva.

Katero ime se je v slovenskem zgodovinopisju uveljavilo za krajine v območju Vzhodnih Alp?

Navedite štiri krajine, ki so delno ali v celoti segale na današnje slovensko etnično ozemlje.

(4 točke)

Zemljevid 1

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2007: Zgodovina na maturi 2008. Delovni zvezek, str. 54. Modrijan. Ljubljana)

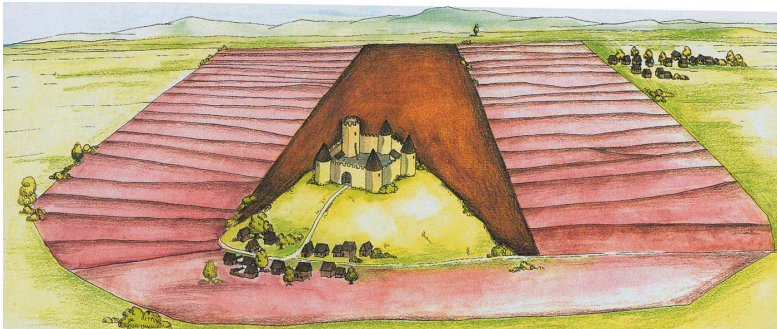
3. Naše etnično ozemlje je bilo večinoma vključeno v Rimsko-Nemško cesarstvo. S prihodom novih oblastnikov, večinoma germanskega izvora, se je stara karantanska družba začela razkrajati. Imenujte tip fevdalizma, ki se je začel uveljavljati na naših tleh.

(1 točka)

4. Zemljiško gospostvo je bilo temeljna gospodarska, upravna in sodna enota v takratni fevdalni družbi. Priložena slika poenostavljeno prikazuje njegove glavne dele. Na ustrezno črto pod sliko vpišite ime dela zemljiškega gospostva, katerega obdelovanje je zemljiški gospod vodil sam, in ime dela zemljiškega gospostva, ki ga je razdelil med podložne kmete.

(2 točki)

Slika 1

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2007: Zgodovina na maturi 2008. Delovni zvezek, str. 55. Modrijan. Ljubljana)

Del gospostva, obdelan pod vodstvom zemljiškega gospoda: _____

Del gospostva, razdeljen med podložne kmete: _____

5. Z uvajanjem zemljiških gospostev so se začele obsežne spremembe na gospodarskem področju. Uvajalo se je boljše poljedelsko orodje in nov način obdelave zemlje. Naštejte tri novosti v kmetijstvu. Imenujte in opišite nov način obdelave zemlje.

(3 točke)

6. Pomembno vlogo v srednjem veku je imela Cerkev. Svoj vpliv je širila iz različnih cerkvenih središč. Kateremu delu krščanske Cerkve (od 11. stoletja), in tako kulturnemu prostoru, je pripadalo naše ozemlje? V katerem jeziku je potekalo bogoslužje?

(2 točki)

7. Po prenehanju sovražnih vpadov na vzhodnih mejah so mejne krajine izgubile svoj obrambni značaj. Začele so se povezovati v nove upravne enote, to so bile dežele. Na naših tleh so nastale štiri. V legendo zemljevida 2 vpišite na črto za ustrezno številko ime dežele.

(2 točki)

Zemljevid 2

Legenda:

- 1 _____
 2 _____
 3 _____
 4 _____

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2007: Zgodovina na maturi 2008. Delovni zvezek, str. 62. Modrijan. Ljubljana)

8. Oblikovanje dežel je bil dolgotrajen proces. Deželni gospodje so potrebovali več stoletij, da jim je dejansko uspelo uveljaviti oblast nad vso deželo.
Med spodnjimi trditvami obkrožite tiste tri, ki pravilno opisujejo značilnosti takratnih dežel.
(3 točke)
- A Dežele so bile oblikovane neodvisno od etnične sestave prebivalstva.
  - B Deželni gospod je skrbel za javni red in mir, imel nižjo sodno oblast in lastno vojsko.
  - C Dežele so bile oblikovane strogo po etničnih mejah.
  - D Deželnega gospoda so izvolili vsi v deželi živeči moški, starejši od 21 let.
  - E Dežela se je oblikovala na podlagi geografskih značilnosti pokrajine.
  - F Dežela je bila samostojna upravna enota znotraj cesarstva.
9. Sredi 13. stoletja je Rimsko-Nemško cesarstvo zajela politična kriza. Država je bila skoraj 20 let brez cesarja.
Kako imenujemo to obdobje zgodovine Rimsko-Nemškega cesarstva?
(1 točka)
10. Dvajsetletno politično krizo države je izkoristil češki kralj Otokar II. in svoji državi priključil velik del novo osvojenega ozemlja, med drugim nekatere naše dežele.
Katere tri naše dežele je vključil češki kralj Otokar II. v svojo državo?
Imenujte vladarja iz dinastije Habsburžanov, ki mu je uspelo premagati Otokarja II.
Zakaj so se volilni knezi odločili, da za novega vladarja države izvolijo predstavnika Habsburške dinastije?
(3 točke)

11. Habsburžani so uspešno širili svoje dedne posesti prav znotraj naših dežel. Pri tem širjenju jim je predstavljala največjo oviro dinastija Celjskih, ki je ravno tako spretno širila svojo dedno posest pri nas.
Navedite dva načina, s katerim so celjski grofje širili svojo dinastično posest.

(2 točki)

12. Začetki celjske dinastije sežejo v 12. stoletje, vrh svoje moči pa doseže v 15. stoletju. Vpišite v del rodovnika celjskih grofov, na prazne črte, ustrezna imena Celjskih tako, kakor so si sledili. Pri tem vnesite naslednja imena: Ulrik II., Barbara Celjska, Herman II. in Friderik II.

(2 točki)

_____

_____

_____ (umrl 1456)

13. Friderik II. je na lastni koži občutil ambicioznost in nepopustljivost svojega mogočnega očeta, ko se je proti njegovi volji poročil s plemkinjo Veroniko Deseniško. Zakaj je bila Veronika Deseniška neustrezna nevesta? Kakšna je bila njena usoda?

(2 točki)

14. Katera dinastija je po smrti zadnjega celjskega kneza dobila vso celjsko posest? Zakaj je prav ta dinastija dobila celjsko posest?

(2 točki)

15. Pomemben dejavnik v srednjem veku je bila kolonizacija, ki je na našem ozemlju potekala v štirih fazah. Z njo se je bistveno spremenila zunanja podoba naših dežel, pa tudi gmotni in osebni položaj prebivalstva. Usodno je vplivala tudi na etnično podobo takratnih dežel. V obliki krajšega razmišljanja pojasnite vzroke in značilnosti kolonizacije na naših tleh. Pri tem upoštevajte naslednje elemente: glavne značilnosti druge faze kolonizacije, glavne značilnosti tretje faze kolonizacije, glavne vzroke za četrto (dodatno) fazo kolonizacije, spremembo naše severne etnične meje in vzrok za njeno spremembo.

(5 točk)

16. V boju proti centralizaciji oblasti in za povečanje lastnih privilegijev ter utrditev deželne avtonomije so se v 15. stoletju po posameznih deželah oblikovali deželni stanovi. Predstavniki katerih treh slojev so bili vključeni v deželne stanove? Navedite eno pristojnost deželnih stanov.

(2 točki)

17. Zemljiški gospodje so svoje podložne kmete obremenjevali s številnimi dajatvami, ki so jih sčasoma še povečevali. Povežite dajatve v levem stolpcu z ustrezno vsebinsko razlago v desnem stolpcu tako, da na prazno črto v desnem stolpcu vpišete ustrezno črko iz levega stolpca.

(2 točki)

A velika pravda	_____	odškodnina za obnovitev podložniškega razmerja ob smrti gospodarja na kmetiji
B mala pravda	_____	prispevek za grajsko gospodinjstvo (jajca ...)
C desetina	_____	dajatev, ki pripada Cerkvi ali zemljiškemu gospodu
D primščina	_____	plačilo najemnine za zemljo (v žitu, vinu ...)

18. Še bolj obremenjujoča obveznost za kmečke podložnike je bila tlaka, saj so jo zemljiški gospodje stalno povečevali, poleg tega je bila moteča zaradi lastnega dela na kmetijah. Pojasnite pojme, vezane na tlačno obveznost.

(3 točke)

IZMERJENA TLAKA

NEIZMERJENA TLAKA

URBAR

19. Od 13. stoletja so tudi v slovenskih deželah pospešeno nastajala mesta, kar je vplivalo na gospodarske in družbene spremembe. Mesta so se med seboj ločevala po velikosti in vzroku za nastanek.

V kateri deželi so najprej nastala srednjeveška mesta pri nas?

Na katera dva osnovna tipa delimo naša mesta iz tega obdobja?

S katerimi dogodki je povezan nastanek mest v 15. stoletju na JV-delih kranjske dežele?

(3 točke)

20. Tranzitnost našega ozemlja je mestom omogočala živahno trgovanje z obmorskimi deželami in deželami v notranjosti države.

Naštete tri artikle, ki so jih trgovci naših mest v notranjosti uvažali, in tri, ki so jih izvažali.

(3 točke)

UVOZ

IZVOZ

21. Razvoj trgovine in obrti je pospešil tudi razvoj drugih nekmetijskih dejavnosti, zlasti fužinarstvo in rudarstvo. Kaj je fužina?

(1 točka)

Slika 2

(Vir: Božič, B., 1985: Zgodovina 6, str. 133. DZS. Ljubljana)

22. Pomembno vlogo pri ohranjanju in razvijanju kulturnega življenja so imeli samostani, znotraj katerih so delovali različni meniški redovi. Menihi so v začetku predvsem prepisovali različna besedila in knjige.

Naštejte dva meniška redova pri nas.

Kako se je imenoval prostor v samostanu, v katerem so menihi prepisovali različna besedila oziroma knjige?

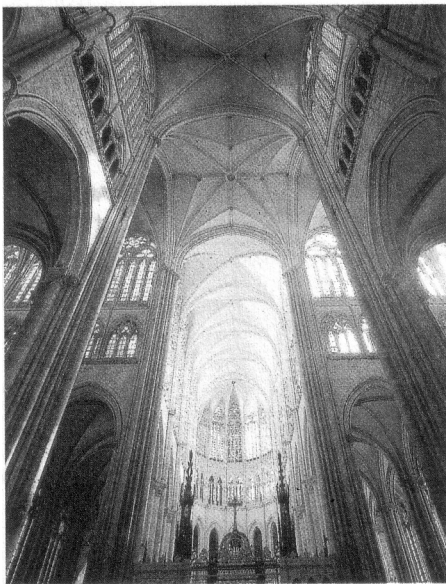
Kakšna je bila vsebina večine prepisanih del?

(3 točke)

23. Arhitekturo v srednjem veku sta zaznamovala zlasti dva umetnostna sloga. V naše dežele so ju zanesli slikarski in kiparski mojstri iz tujih dežel.
Na črti pod slikama vpišite ustrezen umetniški slog.

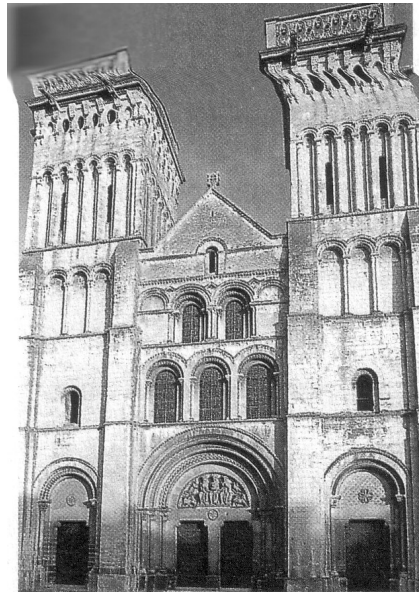
(2 točki)

Slika 3

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2007: Zgodovina na maturi 2008. Delovni zvezek, str. 61. Modrijan. Ljubljana)

Slika 4

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2007: Zgodovina na maturi 2008. Delovni zvezek, str. 61. Modrijan. Ljubljana)

24. Ob arhitekturi se je v srednjem veku razvijalo tudi slikarstvo. Obkrožite tri pravilne trditve, povezane s spodnjo sliko.

(3 točke)

Slika 5

(Vir: Berzelak, S., 2003: Srednji in novi vek, str. 62. Modrijan. Ljubljana)

- A Slika prikazuje Mrtvaški ples iz Hrastovelj.
- B Slika prikazuje Mrtvaški ples iz Velenja.
- C Slika opozarja na to, da smo vsi ljudje po smrti enaki.
- D Slika nima simbolične vsebine.
- E Slika prikazuje, da je plemstvo tudi po smrti več vredno od meščanstva.
- F Ta slika je primer srednjeveškega stenskega slikarstva.
25. Spodaj naštetim dogodkom dopišite letnico, navedeno v oklepaju (955, 1254, 1273, 1456, 1461 in 1500).

(3 točke)

- _____ Smrt Ulrika II. Celjskega, zadnjega dediča celjskih grofov.
- _____ Oton I. na Leškem polju pri Augsburgu premaga Madžare.
- _____ Izumre dinastija goriških grofov.
- _____ Začetek obdobja brezvladja v Rimsko-Nemškem cesarstvu.
- _____ Ustanovljena Ljubljanska škofija.
- _____ Izvolitev prvega Habsburžana za vladarja Rimsko-Nemškega cesarstva.

Prazna stran

Prazna stran

Prazna stran